

De kracht van kunst

Jaarplan 2020

Niets uit deze uitgave mag worden vereenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Datum: september 2019

**cultuur
oost.**

Cultuur Oost is het Gelderse netwerk- én expertisecentrum voor kunst, cultuur en samenleving. Samen met partners in de culturele sector, het onderwijs, de zorg, het bedrijfsleven en de politiek vergroten wij de kracht van kunst en cultuur. Cultuur Oost heeft de professionaliteit en de ambitie om kunst en cultuur nog toegankelijker te maken voor alle Gelderlanders, ongeacht leeftijd, achtergrond of sociale status.

Actuele vraagstukken in het onderwijs, de zorg, het bedrijfsleven en het sociale domein vragen om de kracht van kunst en cultuur. Samen met onder andere ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten, Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Iselinge Pabo, het conservatorium en de Radboud Universiteit Nijmegen onderzoekt Cultuur Oost hoe kunst en cultuur bij kunnen dragen aan cultuureducatie, cultuurparticipatie, talentontwikkeling en de samenleving.

Kunst en cultuur zorgen voor een prettig woon- en werkklimaat in Gelderland. Ze verbinden en verrijken het individu en zijn van groot belang bij het vervullen van onze maatschappelijke vraagstukken. Cultuureducatie maakt creatiever en zelfredzamer. Cultuurparticipatie maakt gelukkiger en gezonder. Talentontwikkeling geeft Gelderlanders de kans hun talenten te ontdekken en te ontplooiën en vormt een stevige basis voor een nieuwe generatie kunstenaars. Een sterke culturele infrastructuur trekt bovendien bedrijven, inwoners en toeristen aan. Actuele vraagstukken in het onderwijs, de zorg, het bedrijfsleven en het sociale domein vragen om de kracht van kunst en cultuur.

Kunst raakt en verwondert en geeft ons de mogelijkheid de wereld door een andere bril te bekijken. Het stimuleert ons brein op zo'n unieke manier dat we er creatiever en optimistischer van worden. Kunst en cultuur hebben een bewezen positief effect op onze fysieke en mentale gezondheid. Het vergroot onze kwaliteit van leven en vermindert bijvoorbeeld medicijngebruik.

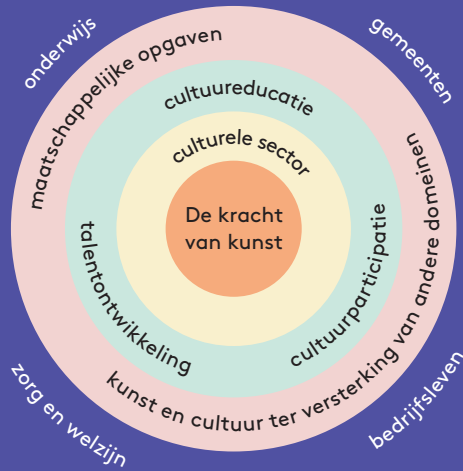
Kunst beoefenen, bekijken en beleven zet ons bovendien aan het denken over wie we zijn, wat we doen en in welke omgeving we ons bewegen. Ze maken van ons actieve en wendbare burgers, en helpen de samenleving vooruit. Ook op maatschappelijk niveau vervullen kunst en cultuur dus een belangrijke taak. Cultuurparticipatie brengt mensen bij elkaar en maakt thema's die spelen in de samenleving bespreekbaar. Het zijn bewezen instrumenten om verbindingen en ontmoetingen te realiseren, om een gesprek aan te jagen of mensen een stem te geven. Kunst en cultuur zijn een krachtig middel om wederzijdse verbinding en begrip in de Gelderse samenleving te creëren en te bevorderen en alle verhalen een plek te geven.

Wetenschapsjournalist Mark Mieras stelt dat kunst broodnodig is voor het kindere brein. Cultuureducatie verbindt cognitieve vaardigheden aan onderzoekend, creërend en reflecterend vermogen. Hierdoor beginnen onze toekomstige werknemers zelfredzamer, creatiever en communicatiever aan hun loopbaan en zijn ze beter toegerust oplossingen te vinden voor nog

onbekende problemen. Het idee dat cultuureducatie van essentieel belang is voor de vorming van kinderen wordt breed gedragen: 79% van de Nederlanders vindt kunst en cultuur een noodzakelijk onderdeel van het onderwijs.

Een investering in kunst en cultuur is een investering in leefbaarheid. Een breed cultureel aanbod en de aanwezigheid van kunstenaars maken de regio aantrekkelijker voor werknemers en bedrijven en geven een boost aan het toerisme.

Het CBS heeft berekend dat de creatieve en culturele sector voor 25,5 miljard euro (3,7 procent) bijdraagt aan het bbp. Dit is iets minder dan de bouwnijverheid maar tweemaal zo veel als de landbouw. De creatieve en culturele sector is bovendien goed voor zo'n 320.000 banen, 4,5 procent van de totale werkgelegenheid. Ook onderzoekers van TNO kwamen onlangs tot de conclusie dat de creatieve en culturele sector belangrijker is dan gangbare cijfers suggereren.



De huidige tijd vraagt om verbindingen tussen disciplines, domeinen en sectoren. Cultuur Oost is sterk in het leggen van die verbindingen met kunst en cultuur in het hart van onze opdracht. Want kunst werkt. Vanuit onze expertise leggen we strategische verbindingen zowel binnen, als buiten ons netwerk. Door innovatie aan te jagen, versterkt Cultuur Oost bovendien het effect van culturele en maatschappelijke initiatieven. Eén plus één is drie.

Er is duidelijke samenhang in de opdracht van Cultuur Oost. Je kunt het niet hebben over cultuureducatie van kinderen binnen school zonder de lokale culturele omgeving te raken of het te hebben over buitenschoolse cultuurparticipatie. Meedoen aan kunst en cultuur en het bevorderen van talent in de breedte, is de basis voor de ontwikkeling van talenten

die door willen groeien naar het professionele niveau. Voeg daaraan toe wat kunst en cultuur kunnen betekenen in het maatschappelijk domein en je hebt een integrale agenda. Cultuur Oost bewaakt deze agenda op provinciaal niveau, zodat lokale initiatieven en vragen uit het veld optimaal ondersteund kunnen worden.

In 2020 geven we verder invulling aan onze opdracht met bijzondere aandacht voor innovatie, educatie, inclusie, participatie, talentontwikkeling en maatschappelijke opgaven. Waarbij we als Cultuur Oost actief naar buiten treden en het gesprek zoeken met de provincie en andere partners over ontwikkelingen in het veld en belangrijke initiatieven, zodat we gezamenlijk de gestelde ambities nog beter kunnen realiseren.

2. Opdracht

Wij werken in de lopende beleidsperiode 2017-2020 aan het realiseren van de provinciale opdracht op drie gebieden:

- **Cultuureducatie**
- **Cultuurparticipatie**
 - Kunst en cultuur in de vrije tijd
 - Kunst en cultuur in maatschappelijke opgaven
- **Talentontwikkeling**

Deze drie gebieden vormen de basis van onze opdracht, waarbij cultuurparticipatie sterk in ontwikkeling is. Naast de op zichzelf staande waarde van kunst en cultuur in de vrije tijd, is er in toenemende mate aandacht voor de bijdrage die kunst en cultuur kunnen leveren aan het verbinden van mensen en het oplossen van maatschappelijke problemen. Daarmee krijgt cultuurparticipatie een nieuwe betekenis: het vergroten van leefbaarheid door bij te dragen aan maatschappelijke opgaven. De ontwikkeling is nu zo ver dat het zinvol is dit onderscheid expliciet te benoemen om onze opdracht en ambities helder neer te kunnen zetten.

De opdracht vanuit de Provincie Gelderland vertaalt zich een op een naar vier inhoudelijke pijlers:

1 **Cultuureducatie – leren door kunst en cultuur**

Kunst, erfgoed en media als vaste waarde in het onderwijs

2 **Cultuurparticipatie – meedoen door kunst en cultuur**

Toegang tot en actieve deelname aan kunst en cultuur

3 **Talentontwikkeling – groeien door kunst en cultuur**

Het stimuleren en ondersteunen van nieuw talent in kunst en cultuur

4 **Samenleving – versterken door kunst en cultuur**

Kunst en samenleving; het vergroten van leefbaarheid en welzijn door de positieve kracht van kunst en cultuur te koppelen aan vraagstukken in bijvoorbeeld de zorg, de politiek of het bedrijfsleven

Dit doen wij onder andere door:

- Het ontwikkelen, beschikbaar stellen en verspreiden van kennis (kennisdeling & innovatie)
- Adviseren, coachen en begeleiden
- Het leggen van strategische verbindingen en het onderhouden van kennisgedreven netwerken
- Deskundigheidsbevordering in het veld door middel van scholing

Innovatieagenda:

In dit jaarplan wordt expliciet aandacht besteed aan de innovatieve kant van onze opdracht. Als netwerk- en expertisecentrum voor kunst, cultuur en samenleving volgen en interpreteren wij de nieuwste ontwikkelingen en vertalen deze op relevante wijze naar de Gelderse omgeving. We willen deze innovatieagenda nog beter kenbaar en zichtbaar maken voor de domeinen waarvoor wij werken en daarmee inspiratie bieden voor de ambities en doelen die er leven.

3. Agenda 2020 per pijler

3.1 Cultuureducatie: leren door kunst en cultuur

Kunst en cultuur stimuleren persoonlijkheidsvorming en creativiteitsontwikkeling. Elementen die de kern van ons onderwijs vormen, waarbij plezier en het ontdekkend leren van het kind centraal staan. Kinderen die zich creatief ontwikkelen zijn beter toegerust voor de toekomst. Dit sluit heel mooi aan bij de kanteling die gaande is in het onderwijs naar meer procesgericht werken. Kunst en cultuur kunnen daarin een hefboom zijn voor innovatie naar een rijkere en bredere leeromgeving. Daarom zet Cultuur Oost zich in voor kunst en cultuur als vaste waarde in het onderwijs en streven wij naar duurzame borging hiervan door gemeenten, onderwijsinstellingen en culturele partners aan elkaar te verbinden. Het programma Cultuureducatie met Kwaliteit, dat wij voor de provincie coördineren, jaagt dit proces van borging in de lokale omgeving en ontwikkeling binnen de school aan.

In 2020 zetten we in op:

- Borgen van cultuureducatie in het onderwijs, gemeentelijk beleid en de culturele infrastructuur door het realiseren van onder andere Convenanten Cultuur & Onderwijs
- Coördinatie van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit met een bereik van 70.000 leerlingen in Gelderland
- Voortzetting van Cultuureducatie met Kwaliteit in PO en SO
- Doorgaande lijn naar het VO met bijzondere aandacht voor kunst- en cultuureducatie in het VMBO
- Muziekimpuls en het programma Meer Muziek in de Klas als lansbreker voor of ter verdieping van een brede verankering van cultuur in het onderwijs

Innovatieagenda:

Curriculum.nu, vakintegratie (bijvoorbeeld kunst & techniek), verbinding tussen vakleerkracht en groepsleerkracht en integrale kindcentra (IKC) - Welke kansen biedt de ontwikkeling naar de integrale kindcentra (school en voor- en naschoolse opvang gebundeld) voor cultuureducatie en -participatie en hoe geven we hier in Gelderland invulling aan?

Met daarnaast blijvende aandacht voor:

- Adviesrol voor onderwijs (inclusief speciaal onderwijs) en cultuurpartners die zoeken naar verankering van cultuureducatie, samen bouwen aan sterke samenwerkingen en inhoudelijke kwaliteit
- Netwerken faciliteren voor onderwijs, Coördinatiepunten Cultuureducatie (CCE) en kunstenaars
- Kennisdeling en ontwikkeling van scholingsaanbod: post HBO-opleiding Cultuurbegeleider, het opleiden van Interne Cultuur Coördinatoren (ICC-ers), masterclasses, workshops op verschillende niveaus, Art Based Learning, etc.
- Kennis uitbouwen en innovaties aanjagen samen met onderwijspartners

3.2 Cultuurparticipatie: meedoen door kunst en cultuur

Cultuurparticipatie is in ontwikkeling. Is het een middel om mensen te verbinden, sociale problemen te verlichten of is het een doel op zich? Beide perspectieven zijn relevant. Zowel de bijdrage die het levert aan maatschappelijke vraagstukken, als de intrinsieke waarde van kunst en cultuur in de vrije tijd, die in de agenda van de tweede pijler centraal staat.

Een gezond en toekomstbestendig Gelderland vraagt om creatieve mensen, die actief meedoen en toegang hebben tot culturele voorzieningen en daarmee invulling kunnen geven aan het zelf maken, bezoeken en leren van kunst en cultuur. Een sterke culturele infrastructuur zorgt ervoor dat iedereen toegang heeft. Hierbij is specifiek aandacht voor doelgroepen die dat niet vanzelfsprekend hebben; voor kinderen, jongeren, ouderen, mensen met een zorgvraag en nieuwkomers.

Participatie in kunst en cultuur wakkert ook de ontwikkeling van eigen talenten aan. Participatie raakt dus ook aan talentontwikkeling.

Cultuur Oost geeft inzicht in de positieve effecten van cultuurparticipatie. Wij willen de randvoorwaarden zo creëren dat participatie lokaal en regionaal zo goed mogelijk ingebed wordt, daarmee recht doend aan de ruim 40 procent van de inwoners die doen aan kunst en cultuur in de vrije tijd. We vernieuwen onze Gelderse agenda op het gebied van cultuurparticipatie door inzicht te geven in de infrastructuur en krachten te bundelen met onze partners in het culturele veld, zoals centra voor de kunsten, kunstenaars en kunstprofessionals, landelijke en provinciale partners en de Gelderse BIS-instellingen, met in het bijzonder Erfgoed Gelderland.

In 2020 zetten we in op:

- Beter inzicht in Gelderse infrastructuur, een netwerkstructuur waardoor vraag en aanbod elkaar beter weten te vinden
- De Gelderse cultuurparticipatie-agenda versterken door samen te werken met culturele instellingen die actief zijn in dit domein (zoals centra voor de kunsten, muziekscholen, verenigingen, Gelderse BIS- en professionele cultuurinstellingen)

Innovatieagenda:

Wat betekenen inclusie en diversiteit voor Gelderland en op welke manier kunnen we hier op passende wijze invulling aan geven. Het gaat om begripsbepaling en het zichtbaar maken van mooie initiatieven. We ontwikkelen een visie op sociaal-artistiek gebied en zetten ons in voor het toegankelijk maken van het cultuur-aanbod voor iedereen. We geven adviezen aan partners over hoe alle verhalen en cultuuruitingen een podium kan worden geven. We ontwikkelen en delen kennis met samenwerkingspartners en inwoners zullen actiever worden betrokken bij bijvoorbeeld de totstandkoming van nieuw (cultuur)beleid.

3.3 Talentontwikkeling: groeien door kunst en cultuur

Kinderen en jongeren zijn een belangrijke doelgroep voor Cultuur Oost. Door de aard van onze opdracht (cultuureducatie en talentontwikkeling) en door het grote aandeel dat zij hebben in de toekomst. Zij bouwen verder op de fundamenten die wij nu leggen. In deze generatie zit de vernieuwingskracht. Wij richten ons binnen talentontwikkeling - naast ontwikkeling van talent dat participatie met zich meebrengt en in pijler 2 omsloten ligt - op jongeren tussen de 12 en 30 jaar.

Jongeren verenigen zich in een (leer)omgeving rondom onderwerpen, activiteiten en initiatieven die zij relevant vinden, in sommige gevallen culturele hotspots. Binnen deze communities wordt op interessante en eigentijdse wijze invulling gegeven aan leren, talentontwikkeling en maatschappelijke vraagstukken. Cultuur Oost versterkt deze culturele hotspots en initiatieven van jongeren door ze te koppelen aan het formele netwerk waarin kennis, begeleiding en financiering voorhanden is om de initiatieven tot wasdom te laten komen en naar een hoger plan te tillen. Dit doen wij door samenwerking en

het opzetten en onderhouden van bijvoorbeeld een netwerk Urban Arts.

Cultuur Oost werkt bovendien aan een duurzame lijn tussen HBO, MBO en de talenten die zich met name in het informele circuit ontwikkelen. Zodat het talent met artistieke ambities kan doorontwikkelen naar professioneel of gekwalificeerd niveau. Maar ook omdat juist die jongeren het kunstvakonderwijs en het veld iets nieuws brengen. Een werkwijze en benadering van de discipline die aansluit bij hoe een steeds groter wordende groep jongeren kunstbeoefening, talentontwikkeling en onderwijs benadert. Dit kan een verrijking zijn voor hoe wij ons formeel organiseren, voor een passend aanbod en de ontwikkeling van disciplines.

Kunstbende is een vaste waarde in het programma van Cultuur Oost. Het biedt een podium aan jonge talenten in Gelderland en is er voor alle disciplines. Het biedt hen buiten de formele kunstvakopleidingen om podiumervaring en begeleiding daarbij. Stimuleren van talent en onderling van elkaar leren wordt daarin een steeds belangrijker element naast de competitie.

In 2020 zetten we in op:

- Duurzame verbinding tussen jong talent, MBO en HBO
- Provinciale matchmakers die de Gelderse infrastructuur verder in kaart brengen, een Gelders netwerk urban arts oprichten en werken aan een adviespunt voor alle kunstenaars
- Versterken van culturele hotspots, als belangrijke speler in de keten voor vernieuwing
- Ondersteuning bij financieringsvraagstukken (platform en coaching, koppelen van sterke initiatieven aan passende regelingen)
- Pilotprojecten starten en verspreiden naar andere plekken

Innovatieagenda:

De formele wereld moet in verbinding staan met de leefwereld van jongeren om relevant te blijven in de toekomst. Culturele diversiteit en brede representatie in het culturele veld leiden bovendien tot meer creativiteit en vernieuwing in de sector. We onderzoeken hoe we duurzame verbindingen tussen de nieuwe generatie en de gevestigde orde kunnen realiseren en bewegen ons daarmee tussen vernieuwing en traditie, tussen de leefwereld (de samenleving) en de systeemwereld (instanties). We werken ook aan een pool van jonge makers die voor diverse podia meedenken over de programmering.

3.4 Samenleving: versterken door kunst en cultuur

Omdat kunst en cultuur zowel zeggingskracht hebben voor het individu als voor de samenleving, zijn zij van grote toegevoegde waarde als het gaat om onze maatschappelijke opgaven. De integrale benadering van cultuureducatie, -participatie en talentontwikkeling brengen deze elementen merkbaar en voelbaar bij elkaar voor inwoners als het gaat om bijvoorbeeld leefbaarheid, welzijn en het versterken van de leefomgeving. De creatieve kracht van kunst en cultuur kunnen daarbij fungeren als motor voor ontwikkeling en innovatie. Vanuit die kracht levert Cultuur Oost een bijdrage aan het versterken van gemeenten, zorg en welzijn en het bedrijfsleven.

De relevante bijdrage van kunst en cultuur aan de samenleving wordt steeds breder gedragen, zo blijkt ook uit onderzoek.

Gemeenten hebben hierin vanuit hun wettelijke taak een sleutelrol. Het gaat daarbij om de volgende domeinen:

- sociaal domein (leefbaarheid, integratie, participatie, WMO, eenzaamheid, vergrijzing, krimp)
- ruimtelijke ordening (gebiedsontwikkeling)
- onderwijs
- economie (toerisme, aantrekkelijk vestigingsklimaat)

Binnen de sector zorg en welzijn wordt gezocht naar initiatieven die de kwaliteit van zorg vergroten. Er is groeiende aandacht voor de positieve effecten die culturele interventies kunnen bewerkstelligen. Ook de centra voor de kunsten begeven zich actief op dit terrein en worden daar door hun gemeenten actiever op bevraagd. Cultuur Oost wil positieve effecten zichtbaar maken, best practices delen in ons netwerk en nieuwe projecten aanjagen, door samenwerking en eigenaarschap bij de uitvoerenden te ondersteunen.

Bedrijven hebben steeds meer de wens maatschappelijk verantwoord te ondernemen, maar zijn vaak nog zoekende naar hoe ze een bijdrage kunnen leveren aan maatschappelijke vraagstukken. Deze doelgroep heeft een actieve benadering nodig vanuit de vraag "Wat kunnen we voor elkaar betekenen?".

- Bedrijven innovatieve kracht van kunst laten ervaren in eigen opgaven (KUNST werkt-methode)
- Bedrijven koppelen aan culturele projecten in hun gemeenten, regio of specialisme

In 2020 zetten we in op:

- Cultuur Oost stimuleert culturele interventies - kunst en cultuur-activiteiten die een positieve bijdrage leveren aan gezondheid, welzijn of leefbaarheid - in het maatschappelijk domein, betreft daar verschillende partijen bij, maakt best practices zichtbaar en initieert pilotprojecten
- Advies aan scholen, gemeenten, zorg- en welzijnsinstellingen, culturele instellingen en bedrijven over de inzet van kunst en cultuur
- Het stimuleren van samenwerkingen tussen kunstenaars en scholen, gemeenten en bedrijven
- Uitbouwen van kunst- en zorgprogramma's – pilotprojecten waarin in samenwerking met kunstenaars, zorg- en welzijnsorganisatie én de zorgvragers de mogelijkheden van kunst in de zorg worden ontwikkeld en uitgevoerd
- Samenwerking met landelijke partners, Raad van 12 en met de andere provinciale Gelderse ondersteuningsinstellingen, zoals Rijnbrink en Spectrum
- Samenwerking met het bedrijfsleven: betrekken van bedrijven bij de maatschappelijke agenda
- Bijdragen aan de bewustwording van maatschappelijke opgaven zoals inclusie, klimaatverandering en duurzaamheid



**cultuur
oost.**

Vossenstraat 6

6811 JL Arnhem

026 351 90 29

info@cultuuroost.nl

www.cultuuroost.nl